

Основними критеріями визначення дохідності сільськогосподарських підприємств є: максимальний вихід продукції з одиниці землі або стада тварин при збереженні природного середовища і дотримання екологічної рівноваги; найбільший дохід на 1 грн. витрат, що забезпечує розширене відтворення; поліпшення економічного і соціального рівня життя працівників.

Література

1. Андрійчук В. Г. Економіка аграрних підприємств : підручник / В.Г. Андрійчук. - 2-ге вид., доповн. і переробл. - К. : КНЕУ, 2002. - 624 с.
2. Березівський П. С. Ефективність виробництва і формування ринку продуктів скотарства у Карпатському регіоні / П. С. Березівський. - Львів : Укр. технології, 1998. - 225 с.
3. Ковальчук М. І. Економічний аналіз у сільському господарстві : навч.-метод. посіб. / М. І. Ковальчук. - К. : КНЕУ, 2005. - 390 с.
4. Лахтіонова Л.А. Фінансовий аналіз сільськогосподарських підприємств: навч. посіб. / Л.А. Лахтіонова.- К.: КНЕУ, 2004.-365с.
5. Малік М. Й. Підвищення ефективності управління та організаційна робота по вдосконаленню структури підприємства і первинних підрозділів / М. Й. Малік, В. А. Пулім, О. Г. Шпикуляк // Внутрігосподарські організаційно-економічні механізми забезпечення прибутковості сільськогосподарських підприємств : метод. матеріали / [П. Т. Саблук, М. Й. Малік, Ю. С. Коваленко та ін.]. - К. : ІАЕ УААН, 2003. - С. 32-42.
6. Обліково-аналітичне і організаційно- правове забезпечення діяльності підприємств в умовах інституційних трансформацій: монографія / Р.Ф. Бруханський, П.Р. Пуцентейло [та ін.].-Тернопіль: ФОП Осадца Ю.В., 2017.-С.45-63.
7. Пархоμεць М. К. Конкурентоспроможність основних галузей сільського господарства за регіонами України: аналіз, проблеми, шляхи підвищення / М. К. Пархоμεць // Інноваційна економіка АПК. - 2011. - № 5 [24]. - С. 93 - 106.
8. Пархоμεць М.К. Доходи та фактори їх збільшення у сільськогосподарських підприємствах регіону: теорія, методика, практика / М.К. Пархоμεць, Л. М. Уніят // Науково-виробничий журнал «Інноваційна економіка» – 2013. – №47. – С.83-92.
9. Саблук П. Т. Проблеми забезпечення дохідності агропромислового виробництва в Україні в постіндустріальний період / П. Т. Саблук // Стенограма Десятих річних зборів Всеукр. конгресу вчених економістів-аграрників, 10-11 квіт. 2008 р. – К. : ННЦ “Інститут аграрної економіки” УААН, 2008. – С. 18-40.

Петро ПУЦЕНТЕЙЛО

д.е.н., професор

Тернопільський національний економічний університет

ОСНОВНІ СКЛАДОВІ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Нині усе більшої актуальності набувають питання, пов'язані з визначенням і оцінкою рівня економічної безпеки підприємства та розробкою заходів щодо його підвищення. Це пов'язано з тим, що діяльність підприємства залежить від багатьох чинників і носить досить ймовірний характер.

Економічну безпеку підприємства можна охарактеризувати як якісну характеристику економічної системи, яка визначає її здатність підтримувати сприятливі умови життєвого циклу підприємства, вона є найбільш важливою складовою потенціалу кожного підприємства. Так, М.В. Фоміна вважає, що економічна безпека підприємства стала розглядатися набагато ширше – як можливість забезпечення його стійкості в різноманітних, у тому числі й у несприятливих умовах, що складаються в зовнішньому середовищі, поза

залежністю від характеру його впливу на діяльність підприємства, масштабу і особливостей внутрішніх змін [1, с. 55].

При цьому, на думку О. А. Груніна, в сучасних умовах процес успішного функціонування і економічного розвитку підприємств багато в чому залежить від вдосконалення їх діяльності в галузі забезпечення економічної безпеки. Економічна безпека підприємства – це стан найбільш ефективного використання корпоративних ресурсів для запобігання загрозам і забезпечення стабільного функціонування підприємства в даний час і в майбутньому [2, с. 16].

Окремі науковці переконані, що економічній безпеці підприємства властивий подвійний характер: з одного боку, вона забезпечує можливість власного функціонування, з іншого – є елементом економічної безпеки системи вищого рівня і суб'єктом, що забезпечує виконання функцій регіоном, державою [3, с. 101].

Під економічною безпекою підприємства слід розуміти стан захищеності життєво важливих інтересів підприємства від внутрішніх і зовнішніх загроз, що формується керівництвом і колективом підприємства шляхом реалізації заходів правового, економічного, організаційного, інжинірингового та соціально-психологічного напрямків. Головним у визначенні економічної безпеки підприємства є те, що:

- стан захищеності має динамічний характер;
- внутрішні загрози є не менш небезпечні, ніж зовнішні;
- система економічної безпеки підприємства повинна взаємодіяти на правовій основі з державною системою забезпечення безпеки.

При цьому економічна безпека підприємства визначається станом його економічних, матеріальних, інтелектуальних, організаційних, правових відносин і ресурсів, що детермінує конкурентоспроможність, ефективність всіх господарських процесів, науково-технічний і соціальний розвиток, фінансово-комерційний успіх.

Забезпечення економічної безпеки – це підтримка такого стану підприємства, при якому забезпечуються захист інтересів підприємства в цілому, а також власників, керівництва, працівників підприємства, зберігається стійкість до внутрішніх і зовнішніх загроз, підтримується здатність до розвитку підприємства, здійснюється прогресивний розвиток компетенцій працівників і використання ресурсів підприємства. Система економічної безпеки підприємства є сукупністю елементів, що захищають багаторівневу піраміду об'єктів економічної безпеки, фундаментом якої є матеріально-технічна база, персонал підприємства і ресурсне забезпечення.

Поняття економічної безпеки підприємства протягом часу змінювалося, що безпосередньо пов'язано з розвитком економічної думки і особливостями функціонування підприємств. Спочатку економічна безпека підприємства розглядалася як створення умов для збереження комерційної таємниці, приховування внутрішньої інформації підприємства від третіх осіб, перш за все, конкурентів. Пізніше підприємства відчували досить помітний вплив зовнішнього середовища на свою фінансово-господарську діяльність, що стало передумовою для поняття економічної безпеки підприємства як здатності протистояти несприятливому впливу зовнішнього середовища, котре в умовах ринкової економіки постійно змінюється. В даному випадку є очевидним більш широке трактування досліджуваного поняття – можливість забезпечення його стійкості в різноманітних, в тому числі і в несприятливих умовах, що утворюються в зовнішньому середовищі незалежно від міри їх впливу на фінансово-господарську діяльність підприємства, масштабу і характеру внутрішніх змін. Економічна безпека підприємства надалі стала визначатися не тільки як захищеність його діяльності від негативних впливів зовнішнього середовища, але також як здатність швидко усувати різні загрози і / або пристосовуватися до існуючих умов.

Аналізуючи розглянуті нами підходи до визначення економічної безпеки підприємства, важливо відзначити основні критерії даного поняття:

– економічна безпека підприємства є певним його станом, котрий характеризується: ефективним використанням ресурсів, стабільним функціонуванням, запобіганням загроз як зовнішнього, так і внутрішнього середовища і виконанням стратегічних цілей і завдань;

– наявність конкурентних переваг, обумовлених відповідністю матеріального, фінансового, кадрового, техніко-технологічного потенціалів і організаційної структури підприємства його стратегічним цілям і завданням;

– основою для забезпечення економічної безпеки підприємства слугує обліково-інформаційна система;

– стан захищеності його життєво важливих інтересів у фінансово-економічній, виробничо-господарській, технологічній сферах від різного роду загроз, в першу чергу, соціально-економічного плану, котрий настає завдяки застосуванню керівництвом і персоналом системи заходів правового, організаційного, соціально-економічного та інженерно-технічного характеру;

– інструментами забезпечення на підприємстві стану економічної безпеки є ефективний облік, аналіз і контроль інформаційно-аналітичної системи;

– стан підприємства, при якому забезпечується стабільність його функціонування, фінансова рівновага і регулярне отримання прибутку, можливість виконання поставлених цілей і завдань, здатність до подальшого розвитку і вдосконалення.

Отже, економічна безпека підприємства передбачає стійкий безперервний розвиток, що досягається за допомогою використання всіх видів ресурсів і підприємницьких можливостей, при яких гарантується найбільш ефективно їх використання для стабільного функціонування та динамічного науково-технічного і соціального розвитку та запобігання внутрішнім загрозам.

Таким чином, економічна безпека підприємства – це стан підприємства для найбільш ефективного використання наявних ресурсів, запобігання загрозам і стабілізації функціонування підприємства з метою забезпечення його стабільного розвитку протягом певного періоду часу, що дає змогу уникнути різних загроз, досягти основних стратегічних цілей і завдань. При цьому всі життєво важливі компоненти структури і діяльності підприємства характеризуються високим ступенем захищеності від небажаних змін, а сам об'єкт найбільш раціонально ефективно використовує свої ресурси для ефективного виробництва, а також запобігання і захисту від небезпек, загроз та інших непередбачених обставин для досягнення основних цілей і завдань в умовах конкуренції.

Література

1. Фоміна М. В. Проблеми економічно безпечного розвитку підприємств: теорія і практика / М. В. Фоміна. – Донецьк: ДонДУЕТ, 2005. – 140 с.

2. Грунин О. А. Экономическая безопасность организации [Текст] / О. А. Грунин, С. О. Грунин. – СПб. : Питер, 2002. – 160 с.

3. Дерій Ж. В. Напрями підвищення економічної безпеки підприємств АПК / Ж. В. Дерій, В. М. Базилевич // Сучасні технології управління на підприємстві: колективна монографія / Під заг. ред. К. Ф. Ковальчука. – Донецьк: ЛАНДОН-XXI, 2013. – С. 96-109.

Андрій САВА

к.е.н., с. н. с., докторант

ННЦ «Інститут аграрної економіки», м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДИКИ ОЦІНКИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

При обґрунтуванні методологічних основ розвитку сільських територій нами визначено, що важливим етапом наукового дослідження є проведення оцінки їх соціально-економічного стану [1]. Для створення інформаційної бази такої оцінки необхідним є